

הפרשה כונה ימנה להיות מגוי חכה, לולא גילתה אהבה עצמית בתיינסכות, ונכונות מסוכנת ל השתמש באמצעי ירכיבו אנשי דמוקרטיים למען אינטרסים אישיים, ואף למען שחצנות אישית.

רמטכ"ל וקומיסאר

תקופת כהונתו של ייגאל ידין כי רמטכ"ל היתה בעלת פנים שונות. הדיעות עליה חלוקות.

במלחמת העצמאות היה ידין מעין רמטכ"ל בפועל, אף שהיה אחראי רשמית רק על המיבצעים. הרמטכ"ל הרישמי, יעקוב דורי, היה חולה במשך חלק מן הזמן, ולא השתלט על התפקיד.

בקבוצת הקצינים של או בלט ידין כאינטלקטואל. רוב אנשי הצמרת הצבאית היו מפקדים מעשיים, אנשי ביצוע, מנהיגי גייסות — והאחרים היו אנשים ממוצעים, שנקלעו במיקרה לחוג זה, כתוצאה משיירותם כסמלים בצבא הבריטי.

בהשוואה לחבריו בלט ידין כאיש משי כיל, כאדם בעל מחשבה הבקי בתיאוריה. הוא נחשב או כצעיר מבריק, הוא גם היה היחיד שהיה מסוגל לעמוד מול דוד בן גוריון ולהתווכח עימו.

בפרספקטיבה של היום ברור כי תפקיד המטה כולו היה אז מוגבל ביותר. המיליטריזם נהלה והוכרעת על ידי יחידות קטנות, וקבעו בה החיילים הקרביים הפשוטים. את האיסטרטגיה קבע דוד בן גוריון עצמו. כאשר העז ייגאל ידין להתנגד להחלטת הזקן, כמו להחלטה הרתיאסאון להסתער על טרונ, התעלם בן גוריון מדעתו.

בעיקר שנוייה במחזקות התקויה שאחרי המלחמה, שבה כיהן ידין כרמטכ"ל גם בהלכה.

לזכותו נוקפת הקונספציה הבסיסית של צה"ל: צבא קבע מצומצם, צבא מילואים גדול. על-פי האגדה, הביא אותה ידין משווייץ. אולם אותן שנים היו תקופה קודרת לצה"ל. בן גוריון ערך בו טיהור פוליטי יסודי, סילק מכל עמדות הפיקוד החשובות את אנשי השומרה הצעיר ואחרות העבודה, מיצחק שדה ועד יגאל אלון, משימעון אבידן ועד משה כרמל. כל דור המפקדים הגדולים של מלחמת העצמאות חוסל. רק יצחק רבין שרד לפליטה, וקי דומו עוכב במשך שנים רבות.

באותה תקופה ירד המורא בצה"ל פלאים. פעולות צבאיות, כמו הקרב הגדול על התימוטיה באביב 1951, נסתיימו בכיזיונות מחפיי ריב.

(באותו קרב נתגלתה גם השיטה העיתור נאית של ידין: מן העיתונאים נמנע להתקרב לשדה הקרב כדי לסקר את ה נעשה, והם עוכבו בגיוסו. שם ראו משאיות עמוסות גופות ופצועים, ששהם נוטף מדפנותיהן. נאמר להם: "מי ש יכתוב על זה, יחטוף כדור בראשו!")

ואהדיו של ידין זוכרים לו בעיקר את חסד נעוריו כאישה מיבצעים המבריק של תש"ח. את תקופה שלאחר מכן הם רואים כתקופת שפל, שבה לא יכול ידין לעמוד מול החלטתו של בן גוריון לטור את הצבא מיריבים פוליטיים, באמתלה של "הבאפוליטיזציה". ואילו יריביו של בן גוריון רואים אותו בתפקיד של קומיסאר בן גוריוני, שניצח על חיסול דור המפקדים הקרביים הגדולים ועל שקיעת המוראל של צה"ל כצבא קרבי.

על כה פנים, כאשר מסר ידין את שרביט הרמטכ"ל לירושן מרדכי מקלף, הועם זותר תהלתו כמדינה רבה. אחרי תקופה קצרה מסר מקלף את התפקיד למשה דיין, המוען מאז שקיבל לידיו צבא הרום. דיין נאמן, לדבריו, לבנות אותן מן היסוד ולהפיה בו רוח קרבית.

כך או כך — מאז עזב ידין את צה"ל חלפו 25 שנים. שירותו הוא נחלת העבר החוקי, ובתיאורו לחלוטין לצה"ל של היום. אין לו ערך מעשי אלא כ"גמיק" של יחסי ציבור וכנושא של מודעות בתיאורות.

מנהיג על סוס לבן

איש חזר ידין לארכיאולוגיה היה זה סוד גלוי, בחוגים יודעידברי, שהי איש חולם על קאריירה פוליטית, וכי הוא רואה את עצמו כמנהיג האומה — בבוא העת.

האיש שה בן גוריון: ידין, 1956

כישרון כימטיאנאני למשון את לב ההמון.

אישה מימסר: ידין עם ספור ביוסי העצמאות

תמונה של עצמו, שאינה זהה עם אופיו.

ברצונו לפלוש לזורה הפוליטית, הוא לא יכול להמתין לקריאת האומה, שלא באה. הוא היה מוכרח לפעול.

וכך, לפני מלחמת יום הכיפורים, נייער ידין לחיים פוליטיים. הוא פלירטט עם קצינים נשכחים אחרים מבני דורו, ניסה לכרות ברית עם משה דיין, שעל עסקיו הארכיאולוגיים השחורים חיפה הוא עצמו במשך שנים.

אולם התיכניות לא יצאו אף הפועל. ידין: רתע תמיד ברגע האחרון.

(ייתכן שיותר מכל עיכבה בעדו אשתו האינטליגנטית, כרמלה, בתו של ארתור רומפין. כרמלה ידין הכירה היטב את מיג בלות בעלה, מנעה את כניסתו לחיים הפוליטיים. כשם שידעה כי ייגאל היא עיוור צבעים, והדביקה לעניבותיו ולחלי פותיו פתקים שעליהם היה רשום הצבע. כך דאגה שלא יסתבך בחיים הפוליטיים, שבהם לא ימצא את ידיו ואת רגליו. רק אחרי שנפטרה החליט ידין סופית לפלוש אל הפוליטיקה).

ביום הכיפורים שוב נידמה היה לידן שבאה ההודמנות. הוא הציע את עצמו לגולדה. הוא רצה להתמנות כשר ולקבל לידיו את ניהול המשאיות מתן עם הערבים.

גולדה משכה אותו באף, רמזה לו שהי דבר בא בחשבון אחרי הבחירות — ובינתיים הוטל עליו לכהן בוועדת אגרנט. הוא היה הרוח החייה בוועדה זו, עשה את הבורדה המלוכלכת. הרשיע את הקציר גים וחיפה על גולדה ודיין. ייתכן שקיווה לקצור את הפירות ולהיות חבר בממשלה הבאה של גולדה ודיין — אך לפני שי יכול היה לממש תיקווה זו, נפלו השניים מן השלטון בהתפרצות של זעם ומחאה. צחקוקי הגורל הוא שייגאל ידין מנסה עתה לרכב את השיטון על גבה של תנועת המחאה, שנולדה כימים אלה, ושמתרתה העיקרית היתה לסלק את גולדה ודיין. כי ידין עשה הכל כדי להציג את השניים, וחלקו כדו"ח ועדת איג רנט הוא הכתם השחור ביותר בחייו.

בן האצולה

מי הוא ייגאל ידין? מבחינה חיצונית הוא עולה בהרבה על עסקי המפלגה הממוצע. יש לו ברק אינטלקטואלי, הוא בקי בכל התכסיסים הקטנים של מרצה מדעי, המחבל את דבריו בבדיחות מחוכמות, שנלמדו בעלי פה. הוא יודע להקסים בנישיח שאינם מכירים אותו היטב, עוד בבית הספר היה ידוע כשחקן מעולה. הוא שקד כל חייו על גיבוש תדמיתו הציבורית.

יחד עם זאת, הוא רחוק מאד מלהיות הוגה דיעות. השקפותיו באנאליות, הוא איש שהלך כל חייו בתלם. בקרב הארכי אולוגים הוא נחשב יותר כאיש ביצוע מאשר כמדען עמיק. כוחו הוא בהשגת ובפירסום הממצאים בספרים עממיים רבני מכל (ומכניסים). אין הוא פופולרי בקהי לית הארכיאולוגים. רוב עמיתיו שונאים אותו אישית, אך מחפים עליו מסיבות שבוודאי יתבררו ברבות הימים.

מאחרי החזות של אי טקטואל מקסים מסתתר אנטימאניאק מוחי לט, היקר מאינימותו, אדם נוקי שה המוזק בזולת, שאינו מקבל את דעתו של איש, היוצא מכליו נוכח ההתנגדות הקלה ביותר. כי מצביידין הוא מאבד בנקל את עשתונותו, ועצבנותו הפכה שפי דבר.

מבחינה חברתית הוא שייך לעילית של העילית של ארץ ישראל הראשונה. הוא בן האריסטוקרטיה המקורית של רחביה. אביו, הפרופסור ליפא סוקניק, היה איש מפורסם ומכובד, אמו חיתה דמות בזכות עצמה. כבן רחביה למד ידין לחשוב על עצמו משחר ילדותו כעל אציל שהכל מגיע לו — בדיוק כמו בן רחביה אחר, שותפו החדש שמואל תמיר.

כפי שגילה העולם הזה לאחרונה, מגיעה הנכסותו של ידין — מתמלוגים בלבד — ל-35 אלף לירות לחודש. הוא שייך למעמד העשירי, ששיגשג במדינה. גם בימים האחרונים, כאשר נתגלו כמה מעיסקו ומעסי קיו של ידין, התלכדו סביבו אנשי האצולה של רחביה במנגנון הממשלתי. מתוך יצר של הגנה עצמית קולקטיבית, והם מגינים עליו בשצף קצף, בלי כל קשר לאינטרס פוליטי.

מבחינה פוליטית, ידין הוא השמרן (המשך עמוד 38)

שרת ביומנו כי ב-1954 הציע גמאל עבד אל-נאצר, השליט המצרי, להיכנס למשא ומתן סודי עם ישראל לשם מציאת הסדר שלום. שרת החליט להטיל את התפקיד על ייגאל ידין — אולי דווקא משום שלא היה לו שום מעמד רישמי. ידין התכונן למשימה ההיסטורית — ואז, ברגע האחרון, התבטל העניין כולו. עבד אל-נאצר ביצע את עונש המוות שנגזר על נידוני קאהיר, חברי רשת ההבלה הישראלית ש היתה מעורבת בעסקיביש המקורי של פרשת לבינו. משה שרת ביטל, משום שכך, את המשאיות מתן שעמד להיפתח, וידין נשאר בבית.

עיוור צבעים

ההזדמנות הגדולה — ואולי האחר רונה — באה במאי 1967. על המדינה עברו המיחרדה, מיום שליוט גברו הגעיי גועים לאיש חזק, שקיבל לידיו את ראשות הממשלה, או לפחות את תפקיד שר הביטחון. הנוכרו שמות אחדים — בן גוריון, הוקן, ידין, פרס, דיין, אלון. ידין ישב והמתין — אך ההזדמנות הגדולה חלפה. ככל שחלפו הימים, כן הצטמצם תודעת הציבור ביחד האישים שבאו בחשבון — ובסופו של דבר נפל הפור על משה דיין, שהפך האליל התורני.

בינתיים ענה הזמן. דור חדש של קצינים ענה לצמרת צה"ל, אסף תהודה, ניצח במלחמת ששת הימים והוצנח לתוך עמדות פוליטיות ולכלביות. קמו בצה"ל הוגי דיעות צבאיים, כמו אלוף ישי ראז ("טויק"), טל, שבהשוואה אליהם ידין הוא חובב. ייגאל ידין הפך יותר ויותר אנדרטה נשכחת — איש היושב על פוס של אבן שניצב נשכה בפניו רחוב. הוא הביח כי לא נותר לו זמן רב, אם

הוא פיתה לעצמו כבר אז די מויעצמי של דהיגו הישראלי — אדם היושב בצד, אינו מתלכך כפוליטיקה, וממתין ליום שבו תקרא לו האומה, בשעת מצוקתה. ואכן, בכל פעם שפרץ משבר במדינה והעם נכסף אל מנהיג, על סוס לבן, צץ גם שמו של ידין. בכל פעם שהרכיב ממשלה בישראל, ורצו לחזקה בדמות חדשה, הווכר גם ידין.

אולם משום ימיה נשמט הפרס מידין בכל פעם, וכאשר היה צורך להחליט בפועל — הוא נפסל. מדוע?

ייתכן שהדבר נובע מן הפער העצום שבין הדימוי הציבורי של ייגאל ידין, כפי שהוא מצטייר בעיני ההמון, לבין האיש המוכר לאנשיהצמרת. האנשים הן קובעים לא ראו בו מעולם כוח רציני, והם סלדו מרוח השחצנות הנודפת ממנו. פשטה ביניהם הידיעה כי ידין הוא אדם מוגבל בעל נטיות דיקטטוריות, שאינו יכול להשתלב בשום צוות ושהבנתו הפור ליטית מצומצמת ביותר. בארבע עיניים נאמר עליו שהוא "טיפש". לוי אשכול, שהיה בעל לשון עוקצנית ביותר, אמר עליו פעם: "כששתוסי העין פותח את פיו, בעליהמיקרת סוגר את פלו". בהודמנות אחרת, כאשר הזוכר השם ידין בנוכחותו, שאל אשכול: "למי אתה מתכוון — לשחקן מהתיאטרון הקאמרי או לקומדיאנט?"

וכך, פעם אחר פעם, פסחו על ידין. הוא היה מוכן לקבל רק הצעות לכהונה בכירה — משרהחוקי ומעטה — ואיש לא היה מוכן להציע לו דבר כזה. תולדות המדינה מלאות דוגמות של תפקידים שכימעט הוצעו לידיו — ושבוטלו ברגע האחרון. כך, למשל, מספר משה